

May 8, 1973

**Czechoslovak Record of Consultation of Eastern
European Ambassadors in Beijing on the Situation in
China**

Citation:

"Czechoslovak Record of Consultation of Eastern European Ambassadors in Beijing on the Situation in China", May 8, 1973, Wilson Center Digital Archive, Central State Archives (SÚA), Prague. Included in the document reader for the international conference "China and the Warsaw Pact in the 1970-1980s" held by CWHIP and the Parallel History Project March 2004 in Beijing.

<https://wilson-center-digital-archive.dvincitest.com/document/114801>

Summary:

This document argues that Chinese policy is determined by a negative attitude towards the Soviet Union, political campaigns, and persecution of the domestic opposition. The participants of the meeting identify two political blocs struggling for political power in China, and state that the role of the army to date remains unclear.

Credits:

This document was made possible with support from Leon Levy Foundation

Original Language:

Czech

Contents:

Original Scan

VELVYSLANECTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

01058/73-Ku

Peking, 8. května 1973.

21. VI 1973

Tajné 023719

27-26/2913

Federální ministerstvo
zahraničních věcí
3. t.o.
P r a h a

Vyhotoveno: 2 x
Výtisk č. : 1
Počet listů: 8

KURÝREM !

Věc: Záznam ze spojenecké konzultace velvyslanců 7. 5. 1973..

(Politická informace)

Vypracoval: K. Kurka

Hlavním tématem konzultace byl současný stav kampaně "kritika revizionismu a náprava stylu práce". V této souvislosti byla také provedena výměna názorů na hlavní rozvržení sil ve vedení.

I.

Po úvodním slově sovětského rady-vyslance s. Brežněva a po obsáhlé diskusi všech zúčastněných byla shoda v tomto hodnocení kampaně "kritika revizionismu a náprava stylu práce":

1. Základním obsahem kampaně je snaha pekingského vedení nalézt nové cesty a prostředky organizačního, politického a ideologického zajištění svého politického kursu a upevnění maoistického režimu v podmínkách hospodářské a politické nestability, jako pozůstatku "kulturní revoluce".

Vnitřní situace v Číně je i nadále složitá, rozporná a labilní. (Titulář NDR zastával názor, podporovaný maďarským velvyslancem, že jde spíše o pokračování procesu

- 2 -

relativní stabilitou). Dostal se nepodařilo doplnit vyšší stranické a státní orgány. Existuje jednotná a odsouhlasená koncepce vývoje celé společnosti. Vnitrostranícký život není normalizován a strana nehraje dosud patřičnou úlohu v životě země. Destruktivní vlivy "kulturní revoluce" a nedořešené zářijové krize z r. 1971 působí stále negativně na procesy, probíhající ve vnitropolitickém a hospodářském životě. Rozvíjení kampaně "kritika revizionismu a náprava stylu práce" má v těchto podmínkách mnohostranný charakter.

2. Z hlediska organizačně-politického má současná kampaň připravit podmínky pro svolání řádného sjezdu KS Číny, zasedání VSLZ, zakončení formování stranického a státního aparátu a společenských organizací, posléze i k vypracování oficiální politické linie. Tímto směrem nyní orientuje čínské vedení hlavní úsilí: posilování stranické výstavby, doplnění centrálních orgánů státního aparátu, znovuvytváření mládežnických a odborových organizací, posilování a nalezení optimální "vyběhované" varianty politiky.
3. Z ideologického hlediska tato kampaň je rozšířena na upevnění a potvrzení socialistického učení jako ideologické základny znovuvytvářené strany a tím i vládnoucí oficiální ideologie čínské společnosti jako takové.

Činští vůdci vědí, že jsou na určité době vědomi toho, že maoismus prochází hlubokou krizí, snaží se opatrností a obratněji zakamuflovat její marxistického jádra, odčistit je od nejvíce zkompromitovaných koncepcí a postojů, současně však v plném rozsahu zachránit jeho národní a nacionalistickou podstatu.

4. Mnohé propagandistické materiály velmi nízké úrovně, objevující se v souvislosti s probíhající kampaní, vesměs obsahují

- 3 -

tu či onu dávku protisovětských výpadů. Projevuje se tendence přikrývat antisovětskými výpady odchod nebo zřeknutí se dřívějších levičáckých pouček a zesílení pravičáckého zahraničně politického kursu, jehož hlavním protagonistou je Čou En-laj.

Za podmínek, kdy neexistuje pozitivní vědecky zdůvodněný program rozvoje země, který by mohl být přirozenou bází pro semknutí čínské společnosti, využívá se antisovětismus jako umělý prostředek k dosažení politické konsolidace ve straně i v celé zemi. Současně je antisovětismus jedním z rozhodujících kritérií politické loyality vůči Mao Ce-tungovi a jeho linii. Ve skutečnosti však tento nepřátelský kurs neposiluje vnitřní stabilitu, ale naopak ji oslabuje.

5. Jedním z hlavních úkolů kampaně "kritika revizionismu a náprava stylu práce" je ideové, politické a organizační rozbití politických odpůrců Mao Ce-tunga, v tisku stále napadaných pod názvem "podvodníci typu Liu Šao-čchi" (Lin Piao, Čen Po-ta aj.). Přitom kritika těchto "podvodníků" se konstruuje tak, aby jim mohly být připsány na účet všechny excesy "kulturní revoluce", zejména politická i fyzická likvidace kádrů, neúspěchy a krach v národním hospodářství a jiné projevy avanturistické politiky. Vleký charakter této politiky "podvodníků" však nasvědčuje na jedné straně existenci sil, působících proti současnému politickému kursu, na druhé straně odráží pokračující boj v samotném čínském vedení kolem koncepčních otázek dalšího rozvoje země, kolem kardinálních problémů vnitřní i zahraniční politiky, otázek kádrových aj. Každá ze skupin, účastnících se v tomto boji, snaží se dát kampani a provádějícím propagandistickým článkům to zaměření, které je jí výhodné z hlediska jejích dlouhodobých záměrů.

Za současné situace v zemi i s přihlédnutím k uvedeným průvodním jevům lze oprávněně předpokládat, že kampaň "kritika revizionismu a náprava stylu práce" se protáhne ještě na delší dobu, přičemž v jejím obsahu, zaměření a intenzitě mohou nastat dosti podstatné změny.

II.

Diskuse k rozvržení hlavních sil ve vedení se vyznačovala některými odlišnostmi hodnocení reálné síly jednotlivých skupin, přičemž vesměs trpěla obecným nedostatkem znalosti konkrétních faktů. Na základě vnějších jevů a zaměření ideologických statí bylo možno jen v hlavních konturách charakterizovat základní pozice a tendence těchto skupin.

1. Shoda je v tom, že v současné době je boj veden skrytě na rozdíl od dřívějších období, kdy jeho projevy byly otevřenější a v důsledku toho vznikala častěji v zemi chaotická situace a armáda byla jediným mechanismem řízení strany i státu. Tento otevřený boj byl ovšem přijatelnější za podmínek mezinárodní státní i stranické izolace.

Nové mezinárodní postavení země i potřeby jejího náležitého rozvoje vyžadují nezbytné korektivy v dosavadním kursu. Toho jsou si vědomy všechny skupiny, a proto některá opatření, jako vyhnání Čen Po-ta a likvidace Lin Piao, byla nejen odrazem vědomí nutnosti změn, ale i vítanou příležitostí k přenesení zodpovědnosti za minulé chyby na jednotlivce.

Všechny skupiny souhlasí s nutností změn a korektiv, ovšem je mezi nimi jasný rozdíl pokud jde o to, jakým způsobem a jak daleko provádět opravy kursu. Vzhledem k tomu, že všichni současní vedoucí činitelé jsou zatíženi hříchy

minulosti, chtějí jen takové změny, které by se nedotýkaly podstaty "základního kursu" (tento termín se nyní častěji používá v čínském tisku), tj. maloburžoazní nacionalistické linie.

2. V tomto smyslu se jasněji rýsují dvě linie:

a) Čou En-laje a jeho stoupců, kteří se snaží prosazovat větší korektivy zejména v zahraniční politice, kladou hlavní důraz na prioritu státní politiky a využívání hospodářských nástrojů řízení a usilují o širší rehabilitaci kádrů, postižených "kulturní revolucí". Sám Čou En-laj, stojící na nejpravějším křídle tohoto kursu, snaží se prosazování těchto korektivů přikrývat především vyostřeným antisovětským, aby nemohl být "levými" obviněn z kapitulantství před SSSR, což by ho mohlo stát hlavu.

b) "Levé" skupiny, která je pro nevyhnutelné opravy zjevných minulých chyb, ovšem bez ústupu od základních ideologických principů maoistických dogmat. Tato skupina čelí snahám o odmítnutí "kulturní revoluce", naopak ji obhajuje jako vlastní výtvar Mao Ce-tunga, jako fenomen, který vnesl mnoho nového a pozitivního do vývoje čínské revoluce a který je proto nutno střežit a uchovat. Tato skupina upevňuje pozice kádrů, které vyrostly v období "kulturní revoluce", prosazuje je především do vedoucích funkcí ve stranickém aparátě a v orgánech nově zřizovaných mládežnických a odborářských organizací. Proti Čou En-lajově koncepci priority státní politiky staví hesla o vedoucí úloze strany a v poslední době častěji zdůrazňuje úlohu dělnické třídy. Varování "nedopustit restauraci kapitalismu" adresuje tato skupina zřejmě Čou En-lajovi, aby ve svých korektivách nezacházel příliš daleko.

Mezi oběma skupinami probíhá boj také o to, v čí rukou bude obnovovaná strana a její orgány a na kterou stranu se přikloní armáda. Čou En-laj se snaží získat její podporu především

- 6 -

perspektivou rychlejšího hospodářského rozvoje a tím i další modernizace armády. Leví těží více z toho, že většina vedoucích armádních činitelů zejména v provinciích získala vlivné politické pozice díky "kulturní revoluci" a je osobně oddána Mao Ce-tungovi.

3. Konečně je tu ještě třetí síla, o níž lze zatím těžko říci, jak dalece je jednotná - armádní velitelé. O skutečných pozicích armádní špičky v probíhajícím vnitřním boji nevíme téměř nic a můžeme proto soudit jen podle vnějších jevů. Skutečnost, že v 21 provinciích sedí ve vedoucích funkcích stranických a státních orgánů vojenští velitelé, dosazení v období Lin Piao a že tito lidé prakticky nejezdí do Pekingu - spíše nasvědčuje jejich vyčkávání dalšího průběhu vnitřního boje různých tendencí.

Nejsou žádné přesvědčivé důvody, které by dokázaly oslabení pozice Mao Ce-tunga v armádě. Jeho kult je celkově mezi kádry otřesen vzhledem k minulým chybám a omylům, v zemi a v armádě má však stále velkou autoritu. Balancuje mezi různými tendencemi, jednu staví proti druhé a má na ně hodně vliv. Odepsat jej nelze. (V této otázce nebyly názory zcela totožné: Tituláři NDR a MLR, částečně i MOLR považují vliv Mao Ce-tunga na současnou politiku čínského vedení za zanedbatelný, zdůrazňují jeho vysoký věk a zdravotní stav, které mu nedovolují normální práci.)

4. Vzhledem k tomu, že žádná ze skupin nemá ještě rozhodující převahu a i fyzická existence Mao Ce-tunga nedovoluje provedení zásadních změn, probíhající boj má spíše charakter přípravy pozic pro konečné střetnutí, k němuž by mohlo dojít až v souvislosti se zápasem o nástupnictví.

Hlavní protagonisté obou skupin - Čou En-laj a Čang Čung-čchiao - manévrují velmi obratně. Čou se snaží upevnit

- 7 -

své pozice ve státním a hospodářském aparátě a získat si přízeň rehabilitovaných kádrů. Čang postupně získává důležité místo v pekingské hierarchii, zabývá se řízením zbrojního průmyslu a má pevnou oporu nejen ve stranickém aparátě, ale zejména v nejsilnější šanghajske stranické organizaci. Nejsou zatím věrohodné náznaky, že by obě skupiny hledaly již nyní cestu k přijatelnému kompromisu v základních otázkách jejich postojů. Sjednocuje je konečný cíl vybudovat mocnou Čínu, která by byla prvořadým mezinárodním faktorem. Rozdílly jsou však v cestě, jak tohoto cíle dosáhnout. Vedle zmíněných vnitropolitických problémů vystupují v poslední době do popředí aspekty mezinárodní.

Zejména otázka, zda dosáhnout rychlejšího rozvoje převážně spoléháním na vlastní síly, anebo cestou větší zaangažovanosti kapitalistických zemí, je jedním ze základních sporných bodů probíhající diskuse. Statě v ideologickém časopisu "Rudá vlajka" nenechávají nikoho na pochybách, že "levá" skupina zaujímá velmi kritický postoj k Čou En-lajově politice rychlého sbližování s vyspělými kapitalistickými státy.

Čou En-laj, jako chytrý politik, který jako jediný vedoucí činitel prošel bez úhony všemi čistkami a krizemi, je si vědom toho, že ještě nemůže vzít plně moc do rukou a je nucen se neustále krýt autoritou Mao Ce-tunga. Nedosáhne-li však zřetelných zahraničně politických a hospodářských úspěchů, může se rychle ocitnout ve středu palby "levé" skupiny, která čeká na každý jeho chybný krok.

Čang-Čung-čchiao, který se ukazuje na rozdíl od Jao Wen-jüana jako zkušený politik, má svou taktiku, která spočívá ve faktickém distancování se od hlavních kroků zahraniční politiky Čou En-laje a v maximálním angažování se ve stycích se "spřátelenými zeměmi", zahraničními přáteli atd. Oba znají navzájem svoje minulé hříchy a postupují opatrně, aby je nestihl osud Lin Piao.

- 8 -

(I zde se názory na některé aspekty pevnosti pozic obou skupin lišily: Maďarský titulář zastával názor, že základní předností Čou En-laje, jehož pozice se dále upevňuje, je uskutečňování myšlenky "národního usmíření" v zájmu hlavních politických cílů. Polský titulář kladl spíše důraz na mimořádně silnou mezinárodní pozici Čou En-laje, která ho svým způsobem chrání před "levými". Také bulharský titulář považuje rehabilitaci bývalého gen. tajemníka strany Teng Siao-pchinga za posílení pozic Čou En-laje. Mongolský titulář zastává názor, že v boji za nové řídicí centrum začíná docházet k přeskupování sil a k vytváření jádra Teng Siao-pching + Čang Čung-čchiao + Čchen Si-lien + Sü Ši-jou. Tyto úvahy ostatní nesdíleli, protože se opíraly o dedukce z jednotlivých vnějších jevů, resp. o spekulace ze západních pramenů.)

5. Celkově bylo na závěr konstatováno, že spor mezi skupinami probíhá v širokém rozsahu vnitřní i zahraniční politiky kolem základní otázky: Jak dále? V současné době se dostává do popředí problematika vnějších vztahů ČLR. Kromě sporného problému jak dál ve vztazích s vyspělými kapitalistickými státy, na ostrost boje působí i skutečnost, že základní cíl Čou En-laje, tj. zabrzdit a otupit vliv SSSR a socialistické soustavy na mezinárodní vývoj, přes všechny dílčí úspěchy normalizace styků nevyšel. Ani sbližování s USA, Japonskem a zeměmi EHS nevytvořilo vážnější překážky pro proces zmírňování mezinárodního napětí. Toto nemohou ani v Číně ignorovat. Proto těmto aspektům vnitřního boje bude nutno věnovat nyní hlavní pozornost.

Velvyslanec:

